

Motion till riksdagen 2021/22:3810

av **Linda Lindberg m.fl. (SD)**

En trygg och rättssäker socialtjänst

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut	3
Motivering	9
Barnkonventionen	9
Den viktiga socialsekreterarens roll	10
Arbeta för god arbetsmiljö med ökad kontinuitet och erfarenhet	10
Karriärstege och legitimationskrav	11
Stärk det förebyggande arbetet inom socialtjänsten	12
Vikten av tidiga insatser	12
Ökad samverkan – ungdomar på glid	12
Familjehem och jourhem	14
Certifiering av familjehem och jourhem	14
Nationellt register	14
Stärkt dokumentation av placerade barn	15
Stärkt tillsyn och sanktioner	15
Trygga placeringar med barnets bästa i fokus	16
Barnombud	16
Barns rätt och stöd i tvister mellan vårdnadshavare	16

Kompetens om utsatta barns behov hos all personal som arbetar med barn	17
Vårdnadsöverflyttning	18
Utred adoption av placerade barn	20
Antal barn som placeras i familjehem	20
Utred en kvalitetssäker finansiering av adoptionsverksamheterna	21
Inför obligatoriska drogtester av föräldrar och vårdnadshavare	22
Fysisk, psykisk och oral hälsa hos placerade barn	22
Förlängd familjehemsplacering vid studier	24
Trygg och säker tvångsvård	24
Reformering av LVU – mål och struktur	25
Barn som avviker från boenden	26
Utvidga dödsfallsutredningar – haverikommission	26
Stödboende	26
Våld i nära relation – ett stort samhälls- och folkhälsoproblem och ett brott mot mänskliga rättigheter	27
Proaktivt arbete	27
Inrättandet av ett nationellt kompetenscentrum för samordning, forskning och insatser för våldsutövare och brottsoffer.	28
Permanent nationellt hjälpnummer för våldsutövare	29
Handlingsplan för de som utsätts för våld i nära relation	30
Beslut om barns vistelse i skyddat boende	30
Certifiering av skyddade boende	31
Inrätta krav på boende för våldsutövare	32
Hedersrelaterat våld och förtryck	32
Motverka barnäktenskap	33
Ge socialtjänsten rätt att besluta om utreseförbud	34
Hemlöshet	35
Nationell hemlöshetstrategi	35
Handlingsplan för bostadslöshet bland barn	36

Försörjningsstöd	37
Utred hur aktivitetskravet för att erhålla försörjningsstöd kan utvidgas	37
Respektavstånd mellan försörjningsstöd och lön	37
Oanmälda hembesök	37

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa upp arbetet med att förverkliga barnkonventionen och årligen återrapportera till riksdagen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetsgivarna behöver utveckla och samordna riskbedömningar inför besök och hotfulla situationer och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetsgivaren ska verka för en ökad kontinuitet och att bibehålla erfarenhet inom socialförvaltningen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om socialsekreterares möjligheter till karriärtjänst, med större ansvar och högre lön, och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att arbetsgivarna ska stärka mentorskapet så att erfarenhet och rutin bibehålls och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en nationell specialistutbildning på avancerad nivå för socialsekreterare inom den sociala barn- och ungdomsvården och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att höja kompetenskraven för socialtjänstens personal och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att införa legitimationskrav på myndighetsutövande medarbetare i socialt arbete och tillkännager detta för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa socialtjänstassistenter för att avlasta socialsekreterare och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga det förebyggande arbetet i socialtjänstlagen och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att även registrera anmälningar som inte leder till åtgärd och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en kontakt mellan den unga, föräldrarna, socialtjänsten och polisen ska ske inom 24 timmar och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vård, rehabilitering och daglig verksamhet som insats för unga på landet och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett certifieringssystem för familjehem och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regelverken som rör familjehem och jourhem bör genomgå en genomgripande översyn och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nationellt register där familjehem och jourhem samlas i en samordnande databas och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att HVB-hem och stödboenden ska certifieras och finnas med i det nationella registret och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska göras en obligatorisk uppföljning av placering i familjehem och jourhem och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsyn av socialtjänsten måste stärkas och att allvarliga brister och upprepade försummelser ska leda till tydliga följdåtgärder och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att ge barn som placerats i familjehem enligt socialtjänstlagen ett barnombud och tillkännager detta för regeringen.

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att ge barnombudet insyn och skyldighet att rapportera missförhållanden gällande omkostnadsbidraget och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om barns rätt och stöd i tvister mellan vårdnadshavare och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt kompetens om utsatta barns behov hos all personal som arbetar med barn, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en bred översyn och förslag till stödåtgärder vid vårdnadsöverflyttning och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barnets vårdplan ska revideras senast då barnet varit placerad i två år, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda om adoption ska kunna övervägas efter det att ett barn varit placerad i ett och samma hem under en viss tid, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett regelverk som är mer kvalitetssäkrat, för att säkerställa statistik och registrering över hur många barn ett familjehem har placerat hos sig, och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning som tittar på hur en mer kvalitetssäker finansiering av adoptionsverksamheterna kan se ut och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett lagstadgat krav på obligatoriska drogtester av föräldrar eller vårdnadshavare inför umgänge med barn under omvårdnad eller i samband med vårdens upphörande och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att riktade insatser tas fram för att bekämpa den psykiska ohälsan hos placerade och tidigare placerade barn och unga och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samarbetet mellan skolan, skolhälsovården och socialtjänsten kring barn som placerats utanför hemmet ska stärkas och tillkännager detta för regeringen.

32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att informera vårdnadshavare till placerade barn om vikten av vaccination och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram en handlings- och åtgärdsplan för uppföljning av tidigare placerade barn och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av de läkemedel som förskrivs till barn utanför godkänd produktinformation och tillkännager detta för regeringen.
35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Ivos uppdrag behöver förtydligas så att placerade barn och unga i högre utsträckning än i dag skyddas och deras tillvaro och situation alltid följs upp och tillkännager detta för regeringen.
36. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att socialtjänsten bör få en handlingsplan för att bättre kunna stödja och följa upp placerade barns skolresultat och tillkännager detta för regeringen.
37. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att barn och vuxna som farit illa under sin placering i högre grad erbjuds stöd och eftervård och tillkännager detta för regeringen.
38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förlängd familjehemsplacering vid studier och tillkännager detta för regeringen.
39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vid misstanke om införsel av droger på Sis-verksamheter ge personal möjlighet att begära en kroppsbesiktning och tillkännager detta för regeringen.
40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de lagar som reglerar Sis-verksamheter måste ses över för att bättre harmoniera med verksamhetens uppdrag och önskemål och tillkännager detta för regeringen.
41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ytterligare öka antalet inspektioner av HVB-hem, Sis-hem och LSS-boenden och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det måste göras en översyn av Sis-anläggningar så att de är anpassade och håller god säkerhet och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om reformering av LVU och tillkännager detta för regeringen.

44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om mål och struktur för LVU och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (Vårdanalys) tillsammans med Inspektionen för vård och omsorg (Ivo) bör få i uppdrag att samverka för att förebygga att barn avviker från boenden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om beslut om barns vistelse i skyddat boende och tillkännager detta för regeringen.
47. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nollvision mot våld i nära relationer och tillkännager detta för regeringen.
48. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om det proaktiva arbetet och de primärpreventiva åtgärderna i arbetet mot våld i nära relationer och tillkännager detta för regeringen.
49. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell handlingsplan för de som utsätts för våld i nära relation, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
50. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda utökad tillgång till boendeform för personer med riskbeteende och tillkännager detta för regeringen.
51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nationellt kompetenscentrum för samordning, forskning och stöd till våldsutövare och brottsoffer och tillkännager detta för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den nationella telefonlinjen Välj att sluta bör bli en permanent verksamhet och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att certifiera skyddade boenden och tillkännager detta för regeringen.
54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram ett nationellt register över skyddade boenden och tillkännager detta för regeringen.
55. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att socialtjänsten ska erbjuda en kontaktperson till den som lyckas bryta sig loss från hedersrelaterat våld och förtryck, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppmuntra och utveckla stödverksamhet, utbildningar och diskussionsforum gällande föräldraskap med bakgrund i hederskulturer och tillkännager detta för regeringen.
57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att de som bidrar till att barnäktenskap kommer till stånd ska bära straffansvar för detta och tillkännager detta för regeringen.
58. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för utökad kartläggning och fler undersökningar för att motverka barnäktenskap och tillkännager detta för regeringen.
59. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om att socialnämnden bör ges rätt att besluta om utreseförbud för att skydda barn från könsstympning, tvångsäktenskap eller liknande övergrepp och tillkännager detta för regeringen.
60. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att tillsätta en haverikommission för barn och unga som tar sitt liv, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
61. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stödboendeform som norm för äldre ensamkommande asylsökande och tillkännager detta för regeringen.
62. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur aktivitetskravet för att erhålla försörjningsstöd kan utvidgas och tillkännager detta för regeringen.
63. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda respektavståndet mellan bidragsförsörjning och egenförsörjning och tillkännager detta för regeringen.
64. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att regelverket vad gäller försörjningsstöd vid deltidsarbete ses över och tillkännager detta för regeringen.
65. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att socialtjänstlagen bör ändras så att kommuner vid behov ska kunna göra regelbundna oanmälda hembesök hos den som har försörjningsstöd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
66. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över om det i socialtjänstlagen behöver göras ett undantag som vilar på FN:s barnkonvention så att inget barn i Sverige blir hemlös, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

67. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för bättre samverkan mellan socialtjänst, andra myndigheter och civilsamhället för att komma till rätta med hemlöshet och tillkännager detta för regeringen.
68. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att riktade insatser mot hemlösa grupper ses över och tillkännager detta för regeringen.
69. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att bostadspolitiska reformer och nybyggnation ses över och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Ett väl fungerande skydds nät är grundbulten i det svenska välfärdssamhället och Socialtjänsten har en central del i detta. Dess funktion är helt avgörande för en fungerande och trygg tillvaro för individen i behov av stöd och sociala insatser.

Socialtjänstens främsta mål är att främja människans ekonomiska och sociala trygghet, jämlika levnadsvillkor och ett aktivt deltagande i samhällslivet, samt vid åtgärder som rör barn tillse att barnets bästa alltid beaktas. Att väl avvägda insatser, hjälp och stöd sätts in för att ge den unge en trygg och säker uppväxt är kanske ett av de allra viktigaste uppdragen. Det kan således konstateras att uppdraget är brett.

Socialtjänsten är idag satt under hård press. Många inom socialtjänstens olika verksamheter uttrycker oro över att inte räcka till. Med en hög arbetsbelastning ökar stress, oro och press, och viktiga livsavgörande beslut tas under dessa förhållande. Socialtjänsten behöver ges de redskap som krävs för att kunna ta rätt beslut, så att vi kan säkerställa att kvalitet och rättssäkerhet håller en hög nivå, att personalomsättningen minskar och att en kontinuitet i verksamheten bibehålls. Det är därför också ytterst viktigt att genom stöd och handledning, samt möjlighet till specialist- och vidareutbildning, stärka kompetensen hos personalen i den sociala barn- och ungdomsvården.

Barnkonventionen

FN:s barnkonvention antogs den 20 november 1989. Sverige var ett av de första länderna som skrev under konventionen. Den 1 januari 2020 blev FN:s konvention om

barnets rättigheter, eller Barnkonventionen som den också kallas, svensk lag. Den innehåller bestämmelser om barns mänskliga rättigheter. Sverigedemokraterna ställde sig då tveksamma till att låta konventionen bli svensk lag, utan såg istället fördelen med att fortsätta transformera svensk lag efter konventionen. Vi ville också se en parlamentarisk kommitté som skulle arbeta med att utreda det fortsatta arbetet med att införliva barnkonventionen i svensk rätt och hur det skulle göras på bästa sätt. Det centrala för Sverigedemokraterna är att barnets bästa alltid ska sättas i främsta rummet och att vi fortsätter att arbeta med att stärka barns rättigheter.

I november 2020 lämnade Barnkonventionsutredningen över sitt betänkande till regeringen. Utredningen hade som syfte att ge stöd i det fortsatta arbetet kring på vilket sätt och till vilka delar konventionen ska tillämpas. Sedan har inget hänt.

Flertalet kommuner har rapporterat om svårigheter att anpassa sin verksamhet till barnkonventionen, och endast en av tre kommuner uppgav i november 2020 att de helt eller till stor del har tillämpat barnkonventionen i sin verksamhet. Hela 41 procent av kommunerna uppgav att de saknar en strategi för det arbetet, enligt en undersökning från BRIS. För att barn ska få ett bättre skydd och att rättigheterna enligt konventionen verkligen ska implementeras i all offentlig verksamhet, är det viktigt att regeringen aktivt arbetar med frågan. Sverigedemokraterna vill därför att regeringen ska följa upp arbetet med att förverkliga barnkonventionen och årligen återrapportera detta till riksdagen.

Den viktiga socialsekreterarens roll

Arbeta för god arbetsmiljö med ökad kontinuitet och erfarenhet
Idag ställs det stora krav på socialsekreterare när det gäller yrkesskicklighet och erfarenhet. De står ofta inför viktiga beslut som påverkar människors liv, och då inte sällan barns. När ett barn hamnar i en utsatt situation, till exempel när det handlar om brister i omsorg, kränkande behandling, hot eller någon form av våld, har kommunernas socialtjänst det yttersta ansvaret för att se till att barn som far illa får skydd och stöd. Det är socialtjänsten och socialsekreteraren som har en avgörande roll för utsatta barn. I deras arbetsuppgifter ingår att fatta svåra och ingripande beslut som kan vara livsavgörande för barnet. Erfarenhet, kontinuitet och förtroende är viktiga förutsättningar för arbetet.

Idag är tyvärr personalomsättningen hög bland socialarbetare och ofta tvingas man ta in hyrpersonal. Många socialsekreterare funderar på att sluta och en del sjukskriver sig. En av fyra socialsekreterare lider av psykiska påfrestningar, såsom sömnbesvär (18 procent) samt oro och ångest (14 procent) enligt rapporten Arbetsorsakade besvär 2016. Samtidigt har antalet anmälningar om arbetssjukdomar inom yrket ökat med 123 procent mellan 2014 och 2015, visar Arbetsmiljöverkets arbetsskadestatistik. Samma studie från 2018 visar att personer som jobbar inom sociala tjänster och offentlig förvaltning ligger över snittet vad gäller arbetsrelaterade besvär, och bland socialsekreterare är det så många som 34 procent som har upplevt besvär de senaste tolv månaderna.

Socialsekreterarna anser att de har en för tung arbetsbelastning. Det brister i introduktion för nyutbildade och de nyutexaminerade socialsekreterarna får komplexa ärenden utan adekvat förberedelse. Arbetsmiljöverkets granskning från 2017 visar att trycket på socialsekreterarna är extremt och att personal flyr från yrket. Dessutom behöver arbetsgivarna skapa medvetenhet om, och åtgärder mot, hotfulla och våldsamma situationer. Mer än var tredje person inom yrket uppger att de blivit utsatta för sådan behandling enligt Arbetsmiljöverkets granskning, men benägenheten att anmäla hot och våld är liten. Socialsekreterarna måste få stöd och hjälp i att anmäla mer och att känna sig trygga i detta. Det behöver utvecklas och samordnas en riskbedömning inför besök och hotfulla situationer på ett helt annat sätt än man gör i dag.

För att kunna rekrytera och behålla socialsekreterare behöver socialtjänsten vara en attraktiv arbetsgivare som erbjuder konkurrenskraftiga villkor.

Karriärstege och legitimationskrav

Redan 2009 föreslog Barnskyddsutredningen en specialistutbildning på avancerad nivå för socialsekreterare inom den sociala barn- och ungdomsvården. De flesta remissinstanser såg positivt på detta men förslaget förverkligades aldrig. Genom att införa specialistsocionomer, med barn och unga som inriktning, ökar kompetensen hos socialsekreterarna och det ger redan erfarna socialsekreterare en karriärväg där kvalificerade socialsekreterare får större ansvar och därmed en stärkt lönebild.

Det bör även tas fram en nationell specialistutbildning för landets socialsekreterare som arbetar med barn och unga, i syfte att verka för rättssäkra utredningar och bedömningar. Det finns också ett behov av att avlasta socialsekreterare genom att det införs socialtjänstassistenter som kan ta över och avlasta en del av socialsekreterarens

arbetsuppgifter. Det behöver också utredas om det ska ställas samma legitimationskrav på myndighetsutövande medarbetare i socialt arbete som det idag finns inom till exempel medicinska yrken eller bland lärare.

Lika viktigt som att kompetensnivån bland socialtjänstens personal höjs är det att personalen kontinuerligt granskas och formellt prövas i lämplighet. Ett legitimationskrav för socialsekreterare skulle öka både status, kompetenskrav och lämplighetsgranskning, som slutligen mynnar ut i rättssäkra myndighetsbeslut. Detta kräver att utbildning, kompetens och förutsättningar ses över, utvecklas och stärks. Utöver dessa åtgärder ser vi en stor vinning vid att arbetsgivarna verkar för att stärka mentorskapet, så att erfarenhet och rutin från de med lång och god erfarenhet bibehålls inom avdelningar och att överlämning av utredningar sker på ett korrekt och säkert sätt.

Stärk det förebyggande arbetet inom socialtjänsten

Vikten av tidiga insatser

Socialtjänsten har ett stort och viktigt ansvar där de i ett tidigt skede ska fånga upp barn och unga som riskerar att fara illa. Hembesök är en viktig och många gånger effektiv insats och bör göras oftare och högre upp i åldrarna. Vi menar att ett sätt att lyckas med tidiga och förebyggande insatser är ökad närvaro där målgrupperna finns. En socialtjänst med ökad närvaro på fritidsgårdar och skolor eller andra typiska platser där barn och unga befinner sig, har större möjlighet att förebygga och fånga upp tidigt. En annan fördel är att ökad närvaro och ökade spontansamtal avdramatiserar eventuell framtida kontakt med socialtjänsten. Därför måste det förebyggande arbetet förtydligas i socialtjänstlagen. Det är också av relevans att utvärdera socialtjänstens preventiva insatser genom kartläggning och analys. Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) bör få i uppdrag att genomföra en nationell kartläggning av socialtjänstens förebyggande arbete.

Ökad samverkan – ungdomar på glid

För att placerade barn och unga med psykisk ohälsa ska få adekvat vård och omsorg är samverkan mellan alla aktörer som delar ansvaret för barnets hälsa ofta en förutsättning. En kontinuerlig uppföljning av patientens tillstånd och läkemedelsbehandlingens effekt behöver säkerställas.

De anmälningar till socialtjänsten som leder till åtgärder är tillgängliga för sökning, men rättsläget är oklart vad gäller de anmälningar som inte lett till åtgärd. Det är viktigt att rättsläget klargörs även för anmälningar som inte leder till någon åtgärd så att de kan användas vid framtida utredningar.

Det måste gå smidigare att samarbeta över kommungränser kring den sociala barn- och ungdomsvården. Alla hinder bör undanröjas för att förbättra skyddsnetet för utsatta barn och unga.

Barn och unga som riskerar att hamna i missbruk måste fångas upp tidigare. När polis och socialtjänst får kännedom om en ung persons begynnande missbruk måste snabba åtgärder sättas in. Samhället ska med tydlighet visa ett avståndstagande, och en kontakt mellan den unga, föräldrarna, socialtjänst och polis ska ske inom 24 timmar.

Evidensbaserad forskning, samt operativt praktiska erfarenheter, visar tydligt att det är av avgörande betydelse att bryta och stoppa missbruk och ett destruktivt beteende i ett tidigt skede. Vinsten för samhället är betydande ur flera perspektiv, däribland ekonomiskt, men framför allt är vinsten stor för den enskilde individen som frigörs ur en icke gynnsam framtid. Ofta har ungas bana inletts redan innan barnet fyllt 15 år. Inte sällan redan i tioårsåldern. Det faktum att unga personer inte är straffmyndiga utnyttjas av kriminella gäng och andra kriminella aktörer. Samhällets reaktion när unga begår brott måste bli tydligare och kraftfullare. Därför bör ett nationellt initiativ tas för ökad samverkan mellan kommuner och berörda myndigheter, i syfte att avbryta och stoppa missbruk och kriminalitet bland unga. Värmdömodellen är ett bra exempel för en struktur som krävs i syfte att upprätta denna form av samverkan, med fokus på förebyggande åtgärder för barn under 18 år.

Grön omsorg är en idé om vård, rehabilitering och daglig verksamhet ute på landet. Det finns i Sverige många vackra gårdar och välkomnande landskap, där miljöombyte kan ha en positiv påverkan. Det är för de individer som ges denna möjlighet också en hälsogivande åtgärd. Det kan exempelvis vara en åtgärd för ungdomar på glid eller personer med psykiska eller fysiska funktionsnedsättningar, som utförs i samarbete med enskilda lantbrukare, olika brukargrupper och berörda myndigheter. Verksamheten kan formas individuellt, både i tid, inriktning och omfattning. Verksamheten kan inbegripa aktiviteter såsom exempelvis snickeri, hantverk, bakning, vård av djur och växter, odling, skogsbruk eller vård av kulturmiljöer och kulturlandskap. Denna typ av aktiviteter kan ge goda effekter för samhället och individen kan få en meningsfull tillvaro i en trivsamt miljö.

Familjehem och jourhem

Certifiering av familjehem och jourhem

Landets socialförvaltningar söker ständigt familjehem eller jourhem. Det är den form av hem där flest barn och ungdomar placeras. Varje kommun har ett eget ansvar för att rekrytera och utreda familjehem. I dagsläget är det svårt för en kommun att ta del av andra kommuners information. Risken finns därför att familjehem som visat sig vara olämpliga i en kommun kan fortsätta att ta emot barn i eller från en annan kommun. Placeras barn i hem ska det i förväg och under placeringen garanteras att förhållandena följer satta regler och fungerar väl. Det är inte rimligt att olämpliga familjehem på nytt och utan kommuners vetskap om deras historik, kan göra nya ansökningar som leder till att de får ytterligare barn placerade hos sig. Det är heller inte rimligt att familjehem som tidigare frångått barn på grund av exempelvis vanskötsel, felaktigt ska kunna hävda att de aldrig tidigare tagit emot barn. Socialnämnder i enskilda kommuner kan omöjligt lösa dessa problem på egen hand, trots att det står i lagen att de ska förebygga, upptäcka och åtgärda risker. Det är viktigt att urvalsprocessen sker efter kvalitet och inte utifrån behov. Kommuner ska även erbjuda familjer utbildning och säkerställa att de bedriver en vård som håller god kvalitet. För mindre kommuner kan detta vara en utmaning, inte minst i situationer där skyndsamma placeringar behöver göras.

Genom att certifiera familjehem, där certifiering knyts till utbildning och där krav ställs på fortbildning, löpande utvärdering och där inspektioner är en förutsättning för att både erhålla certifiering men också för att behålla densamma, ökar kvaliteten och tryggheten för såväl barnet som för familjen i fråga. Regelverken som rör familjehem och jourhem bör också genomgå en genomgripande översyn, där man ser över allt från dokumentation till ersättningsmodeller. Även andra boendeformer såsom HVB och stödboende ska ingå i denna certifiering.

Nationellt register

När barn placeras i familjehem eller jourhem är det naturligtvis av yttersta vikt att hemmet är lämpligt och att en gedigen utredning har gjorts av familjehemsföräldrarnas förmåga och att placeringen tillgodoser barnets behov. Tyvärr rapporteras alltför ofta

om allvarliga missförhållanden på familjehem, och både polisanmälningar om brott samt anmälningar till Inspektionen för vård och omsorg (IVO) förekommer frekvent. För att underlätta för kommunerna att säkerställa trygga familjehemsplaceringar ska familjehemmens tidigare historik samlas i en nationell databas eller register. Syftet ska vara att enklare kunna få tillgång till relevant information om potentiella familjehems tidigare historik. Genom detta minimeras dels riskerna för att barn far illa men det skulle också minska placeringar som inte faller väl ut. I ett sådant register skulle varje familj- och jourhems särskilda kompetenser och erfarenheten framföras, så att matchning mellan barn och hem blir optimal för att i största möjliga mån kunna tillgodose barnets behov på bästa sätt. Även andra boendeformer, såsom HVB och stödboende, ska ingå i registret. Här skulle också antal barn som är eller har varit placerade kunna noteras, liksom upplysningar om lämplighet. Det skulle dessutom bli lättare att följa ärenden över kommungränserna vid eventuella placeringar i andra kommuner.

I februari 2021 lämnade Riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om införande av ett nationellt register över familjehem för att kunna följa upp och rapportera olika familjers lämplighet att vara familjehem. Regeringen har i mars 2021 uppdragit åt IVO att utreda frågan om register över HVB boende och senast 30 april 2022 slutredovisa uppdraget. Sverigedemokraterna vill därför uppmana regeringen att skyndsamt återkomma till riksdagen i frågan, då det är ytterst angeläget att säkerställa trygga och goda placeringar för barn och unga.

Stärkt dokumentation av placerade barn

Idag får familje- och jourhemmen ett skriftligt uppdrag om att ta emot ett barn, men en skriftlig uppföljning sker inte alltid. Genom att stärka kravet på dokumentation genom att göra det obligatorisk, skulle tjäna flertalet goda syften. En tydlig dokumentationskedja, som skapar bättre rutiner, skulle öka förutsättningarna för familje- och jourhemmen att dels upprätthålla bättre dialog och kontakt med socialtjänsten, men också i ett tidigare skede identifiera eventuella problem. När det placerade barnet fyllt 18 år har han eller hon rätt att begära ut sina handlingar. Att förstå sin historia och få en väldokumenterad sådan kan vara av stor betydelse för den berörda.

Stärkt tillsyn och sanktioner

IVO har vid flera tillfällen funnit att det förekommer allvarliga brister i socialtjänstens handläggning av ärenden som rör barn och unga. I rapporten (S2019/01922) framgår att det finns brister i dokumentation, barns delaktighet och handläggning av ärenden för barn och unga inom hela kedjan, från hantering av orosanmälningar till uppföljning av insatser och egenkontroll. Flera av bristerna är återkommande och kända sedan tidigare. Bristerna innebär att barn och unga riskerar att inte få sina behov av stöd, skydd och hjälp utredda och tillgodosedda. I värsta fall kan det bidra till att barn skadas eller till och med avlider. Tillsynen av socialtjänsten måste därför stärkas och det måste genomföras tydliga följdåtgärder vid allvarliga brister och upprepade försummelser.

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har till uppgift att se över att uppdragen fullföljs på ett tillfredsställande sätt och IVO bör särskilt beakta de rättigheter som följer av FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). Vid upprepade brister inom landets socialtjänster måste tillsynen och sanktionerna vara tydliga.

Trygga placeringar med barnets bästa i fokus

Barnombud

Barnens rätt i samhället måste stärkas. Barn som är placerade i hem enligt socialtjänstlagen känner ofta att ingen lyssnar på dem. Att vara exkluderad utan att på något sätt kunna påverka sin egen situation ger en känsla av vanmakt och kan resultera i revolt, självskadebeteende och kanske så småningom att man som ungdom hamnar på glid och senare även i kriminalitet. Därför ska barn ges ett barnombud som är oberoende av socialtjänsten och andra myndigheter. Barnombudet ska finnas som stöd för den unge, mellan familjehem och socialtjänst, och ska också ges möjlighet till insyn över omkostnadsbidraget för att stärka barnets ekonomiska rätt. Ifall barnombudet upptäcker oegentligheter och missförhållanden skall denne ha anmälningsplikt.

Barns rätt och stöd i tvister mellan vårdnadshavare

Utgångspunkten vid vårdnadstvister är att dessa bör lösas via medling och inte bli fall för domstolen att avgöra. Det är slitsamt och destruktivt för framför allt barnet, men

även för vårdnadshavarna och alla inblandade, då familjeangelägenheter och vårdnadsfrågor blir domstolsmål. Av denna anledning är det av extra stor vikt att barnet ges stöd genom särskild stödperson genom processen. Barnet behöver ges relevant information och rätt att komma till tals i olika instanser som hanterar vårdnadstvister, även i de fall då samtycke saknas från en vårdnadshavare. Barn har rätt till sina föräldrar, inte tvärtom. Fokus ska ligga på barnen vid vårdnadstvist i domstol. Barn blir tryggare och mår bättre av att ha kontakt med båda sina föräldrar. Om medling mellan föräldrarna misslyckas och en domstol avgör ärendet, är det barnets bästa som ska vara styrande. Så länge det saknas skäl som rör barnets välmående, att ta ifrån någon förälder vårdnaden, ska därför gemensam vårdnad vara norm. Vid vårdnadstvist ska stor hänsyn tas till föräldrarnas förmåga att tillgodose barnets behov av den andra föräldern. Idag dömer rättsväsendet mycket ofta till moderns favör i vårdnadstvister, och det är problematiskt att så många barn mister rätten till sin pappa. I det enskilda fallet kan det givetvis finnas skäl till varför den ena föräldern anses så olämplig att det inte längre är bra för barnet att ha denna som vårdnadshavare, men med gemensam vårdnad som norm blir den naturliga följden att domstolarna dömer till gemensam vårdnad i de fall där inte någon förälder är direkt olämplig som vårdnadshavare.

Trots att vårdnadstvister i allra högsta grad handlar om barnen, är det inte sällan just de som råkar mest illa ut och kan hamna i kläm när föräldrarna inte är överens. För att säkerställa att barnets bästa alltid beaktas bör barnet få stöd i vårdnadsprocessen genom en särskild stödperson som är med genom hela processen men som inte deltar vid domstolsförhandlingar. Personen kan med fördel utses av socialförvaltningen och är då barnets kontaktperson och stöd under och efter en vårdnadstvist. Det är av största vikt att domare och alla de som verkar i domstolen ska se till barnets bästa, i sina hänsynstaganden och bedömningar i vårdnadstvister. Målet är dock att vårdnadstvister avgörs genom medling hos familjerätten i kommunen och inte hamnar som fall i domstol.

Kompetens om utsatta barns behov hos all personal som arbetar med barn

All personal som arbetar med barn, personal inom förskola och skola, med flera verksamheter, behöver ha kompetens som möjliggör att de uppmärksammar barn och signaler hos barn som far illa på olika sätt. Det kan exempelvis gälla barn som är utsatta för övergrepp, utnyttjande eller vanvård. Det behöver ingå i utbildningar för förskole-

och skolpersonal, det behöver finnas handlingsplaner i förskolor och skolor, det behöver förtydligas i berörda tjänster. Personal har anmälningsskyldighet, vilket är bra och nödvändigt. Trots detta missas uppmärksammandet av barn som far illa i hemmet, i skolan eller på annan plats i livet. Det är ofta svårt att veta hur ett barn har det, men det förekommer också att barn saknar uppmärksamma vuxna för stöd.

Kompetensen hos vuxna som arbetar i miljöer med barn behöver säkras och stödmöjligheter till barn behöver utökas. Detsamma gäller information om vikten av att vuxna ska verka stödjande. Samhället ska ge stöd till barn i behov av hjälp och insatser av olika slag. Vid sidan av det kan i vissa fall barn själva söka viss hjälp av de barnrättsorganisationer som har verksamhet riktad till barn och ungdomar, eller att en vuxen hjälper barnet att hitta kontakten till en sådan organisation. Önskvärt vore att alla barn har en så god och trygg tillvaro att det inte skulle behövas stöd på grund av problem. Tyvärr är det inte alltid så.

Den verksamhet som innebär direkt stöd till barn och ungdomar i besvärliga situationer och som barnrättsorganisationerna bedriver, är ovärderlig. Organisationerna har verksamhet i Sverige och i övriga världen. Flera större organisationer arbetar i andra länder än Sverige, men även från Sverige för utsatta barn internationellt. En organisation som även har verksamhet för barn i Sverige är Barnens rätt i samhället (Bris). De bedriver bred verksamhet såsom direktstöd, exempelvis i form av hjälplinjer dit barn kan ringa in och prata med en kurator, projekt för att bryta psykisk ohälsa, skydd och stöd vid upplevt våld med mera. Även påverkansarbete bedrivs, för att barns röster och rättigheter ska lyftas fram. Ecpat arbetar för att motverka sexuell exploatering av barn, exempelvis genom en anmälningsskyldighet och samverkan med polis och internetleverantörer. Organisationen Maskrosbarn vänder sig till barn och ungdomar som växer upp med föräldrar som har missbruk, psykisk ohälsa och/eller utsätter barnet för våld. 11 Stödet innebär bland annat samtalsstöd, stöd i gruppform med andra ungdomar samt olika stärkande och avlastande aktiviteter. Det finns flera organisationer och föreningar som verkar för barns bästa. För flera av organisationerna bygger verksamheten på intäkter i form av gåvor från företag, privatpersoner, medel från fonder och bidrag. Möjligheten till ökat nationellt stöd riktat till projekt och stödverksamhet för utsatta barn i Sverige behöver ses över. Direkt stöd till barn i Sverige, som på olika sätt har det svårt, är bra och nödvändigt. Sådant stöd ska gälla situationer som inte knyts till migration, eftersom det finns större grupper av barn och andra behov än

migrationsrelaterade sådana. Ett sådant behov är exempelvis stöd till skydd för barn från sexuell exploatering och stöd till barn som bevittnar eller blir utsatta för våld.

Vårdnadsöverflyttning

Nuvarande lagstiftning, som innebär att socialnämnden ska överväga att ansöka om en vårdnadsöverflyttning när barnet har haft en varaktig placering i samma familjehem under tre års tid, är inte tillfredställande sett till barnets behov av trygghet och kontinuitet. Barnets bästa ska alltid väga tyngst och därför bör barn inte flyttas från familjehem om det går emot mot barnets bästa. Barnrättsperspektivet i den sociala barn- och ungdomsvården samt tvångsvården måste stärkas.

Idag är barnkonventionen svensk lag, och enligt vår mening står den i konflikt med dagens socialtjänstlag, vars grundläggande princip som genomsyrar hela arbetet, är att barn och föräldrar om möjligt ska återförenas. Grundtanken är fin men barnens rätt till trygghet, omvårdnad och en stabil och långsiktig tillvaro måste väga tyngre än föräldrarnas rätt till sitt barn. I de fall barn blivit placerade på grund av föräldrars oförmåga att tillgodose god omvårdnad, ska föräldrarna aktivt arbeta med problemen och uppvisa goda resultat, samt samarbeta med socialtjänst före, under och efter placeringens upphörande. Saknas dokumenterad förbättring eller samarbete ska återgång till föräldrars omsorg inte vara aktuell.

Barn som placerats vid födseln eller i väldigt låg ålder har sin anknytning till sina familjehemsföräldrar och vet inget annat. Därför är det viktigt att beakta barnens inställning, anknytning och relation till såväl familjehemsföräldrar som vårdnadshavare vid prövning av om vård i familjehemmet ska upphöra, men också vid frågan om vårdnadsöverflyttning. Kontinuitet och långsiktighet är viktigt och därför ska barnets vårdplan revideras senast då barnet varit placerat i två år och då om möjligt avse det långsiktiga boendet för barnet. Om barnet placerats i mycket ung ålder eller om föräldrarnas förmåga att ta hand om sitt barn är mycket litet, skulle det öka barnets trygghet. Ändå sker relativt få vårdnadsöverflyttningar.

När ett familjehem tar över vårdnaden upphör den formella kontakten med socialtjänsten. Det tidigare familjehemmet, nu vårdnadshavarna, får inte längre socialtjänstens hjälp med kontakter med till exempel sjukvården, barn- och ungdomspsykiatri eller barnets föräldrar. Det gör vårdnadsöverflyttning till ett stort och svårt steg som få vågar fatta beslut om. Det är viktigt att socialtjänstens stöd och tillsyn fortsätter också efter en vårdnadsöverflyttning. Det ska också finnas ett tydligt uttalat ansvar för socialnämnden

att systematiskt och regelbundet följa upp hur överflyttningen av vårdnaden fungerar för barnet ifråga, till exempel vad gäller hälsa, skolresultat och fritidsaktiviteter.

Det behövs en bred översyn och förslag till stödåtgärder vid vårdnadsöverflyttning. Syftet med en sådan översyn är att garantera barn och familjehemsföräldrar fortsatta insatser och stöd. Översynen ska också beakta ett fortsatt umgänge med barnets biologiska föräldrar, där det är möjligt och för barnets bästa

Vid en vårdnadsprocess där föräldrar separerar, är det viktigt att yrkesverksamma, som ansvarar för vårdnadsutredningar, har adekvat kunskap kring barns behov så att processen blir så smidig som möjligt. Utredningsprocessen bör ses över för att kunna baseras på kunskap samt säkerställa att de beslut som fattas alltid blir till barnets bästa. I utredningen ska frågor som rör föräldrars kriminalitet och missbruk utredas, liksom våld i familjen. Barnperspektivet i vårdnadsutredningar måste stärkas och därför behövs ett kunskapslyft för yrkesverksamma som handhar vårdnadsutredningar.

Utred adoption av placerade barn

I Sverige är nationella adoptioner ovanliga i jämförelse med både vårdnadsöverflyttning och långa placeringar i familjehem. Forskningsstudier visar på att adoption i många fall är gynnsammare för barnet, där den fysiska, kognitiva, sociala, känslomässiga och beteendemässiga utvecklingen gynnas jämfört med långa placeringar i familjehem, med ständiga överväganden som i någon mening kan skapa en ökad oro för barnet. Det bör finnas en regel om att adoption ska kunna övervägas efter det att ett barn varit placerad i ett och samma hem under en viss tid, och i synnerhet då barnet varit placerad sedan mycket unga år och där en flytt till de biologiska föräldrarna är att anses som inaktuell. Vidare bör det även noga utredas om adoption skulle kunna vara möjligt, i vissa undantagsfall, till exempel vid synnerligen allvarligt våld i hemmet, eller då biologiska föräldrar lider av total avsaknad av föräldraförmåga, och att en adoption då ska kunna genomföras utan dessa föräldrars samtycke. En eventuell adoption ska utgå från barnets bästa i syfte att skapa de bästa levnadsförhållandena och förutsättningar för ett gott liv. Det ska dock poängteras att huvudprincipen ska vara att adoption ska ske med de biologiska föräldrarnas samtycke.

Antal barn som placeras i familjehem

Dagens gällande regelverk säger att en kommun har skyldighet att rapportera till IVO om fler än tre barn är placerade i ett familjehem, men det finns ingen övre gräns för hur många barn som faktiskt får placeras i ett familjehem samtidigt. Om flera kommuner placerar i samma hem kan ansvaret gentemot IVO missas. En kommun behöver heller inte inledningsvis få eller ha vetskap om att fler barn är eller blir placerade i samma boende. Här finns helt enkelt luckor som kan riskera barnets bästa. Det har noterats att bland annat ett familjehem i Skåne haft tio barn placerade samtidigt. Flera kommuners socialnämnder hade helt enkelt valt att placera i samma hem.

När stat och kommun omhändertar barn är det för att barnet ska få en bättre tillvaro, bli sett, få omsorg, stöd och hjälp och få vara en del av en familj. Det kan säkerligen finnas hem som kan hantera ett större antal barn, och bör då bli certifierat för detta. Det är dock ytterst tveksamt om detta, och dagens regelverk, har barnets bästa för ögonen.

Det behöver tas fram ett regelverk som är mer kvalitetssäkrat, för att säkerställa statistik och registrering över hur många barn ett familjehem har placerat hos sig. Detta skulle förslagsvis kunna göras inom det nationella register över familjehem och jourhem som också föreslås.

Utred en kvalitetssäker finansiering av adoptionsverksamheterna

Att adoptera är en fantastisk möjlighet att bli förälder, bilda familj och välkomna en ny medlem till familjen på. Det är också en möjlighet och en ljusglimt för de barn som saknar familj, och som erbjuder dem en möjlighet att få en trygg och familjär uppväxt. Samtidigt är det viktigt att varje adoption alltid utgår från barnets bästa. Adoption är reglerat i lag och konventioner och att ha säkra internationella adoptioner är viktigt. De adoptioner från Chile som ägde rum mellan 1970 och 1990, där barn tagits från sina föräldrar och adopterats bort mot deras vilja och kännedom, får inte upprepas. Staten måste så långt som möjligt garantera att varje adoption sker på ett lagligt och etiskt sätt.

Det adoptionsbidrag som kan sökas hos försäkringskassan vid internationella adoptioner har varit oförändrat sedan 2001. Då bidraget infördes var det för att även hushåll med svag ekonomi skulle ha möjlighet att adoptera. Kostnaden för adoptioner har stigit markant de senaste åren och bidraget har inte följt med i samma utsträckning. Detta försämrar förutsättningarna för främst resurssvaga hushåll att adoptera, vilket blir tydligt i ISF rapporten – ”Att adoptera, en ekonomisk fråga” (2016:9), som visar på att

det är de med hög inkomst som i huvudsak adopterar. Ett stärkt bidrag har en omfördelande effekt som gör att även hushåll med medel- eller låg inkomst får en större möjlighet att adoptera.

Under de senaste åren har antalet adoptioner sjunkit markant. Mellan åren 2008 och 2018 har antalet internationella adoptioner minskat med ca. 70 procent. Från 610 till 190 stycken, enligt statistik från Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd (MFoF).

Minskningen av antalet förmedlande barn påverkar den ekonomiska situationen för de auktoriserade organisationer som arbetar med adoption. Detta riskerar att leda till att barnets bästa blir sekundärt för dessa organisationer, då beroendet av intäkter tar ett stort fokus för organisationens överlevnad, samt för att kunna behålla den kompetens som behövs. Vi vill därför uppdraga åt regeringen att tillsätta en utredning som tittar på hur en mer kvalitetssäker finansiering av adoptionsverksamheterna kan se ut.

Inför obligatoriska drogtester av föräldrar och vårdnadshavare
Sverigedemokraterna vill se ett lagstadgat krav på obligatoriska drogtester av föräldrar eller vårdnadshavare vid ansökan om umgänge eller omprövning av vård enligt lagen om vård av unga (LVU 1990:52), men även i samband med vårdens upphörande. Socialnämnderna är ansvariga för att obligatoriska drogtester utförs. I de fall föräldrar eller vårdnadshavare nekar att drogtestas ska detta likställas med ett positivt testsvar. Lagstadgade obligatoriska drogtester ska genomföras i de fall där missbruk är eller har varit anledningen till en placering, men även i de fall där misstanke eller tecken på missbruk uppstått under pågående placering.

Fysisk, psykisk och oral hälsa hos placerade barn

Placerade barns psykiska ohälsa måste tas på största allvar, och dessa barn behöver professionell hjälp direkt. Forskning visar att familjehemsplacerade barn har mycket höga risker för framtida problem såsom missbruk, kriminalitet och psykisk ohälsa. Det är därför viktigt att alla ansvariga runt barnet är medvetna och uppmärksamma på barn som mår dåligt. Posttraumatisk stress kan visa sig på olika sätt hos olika barn och kan leda till att barnet har svårt att minnas viktiga delar av det som hänt, men också att de kan ta på sig skuld och känna skam.

Över 70 procent av barnen på de särskilda ungdomshemmen har en psykisk diagnos enligt Socialstyrelsen. Runt 30 procent påbörjade användning av psykofarmaka för

första gången under sin placering. Det skrivs ut alltmer psykofarmaka till den här gruppen barn och unga, och det finns en överrepresentation av självska debeteende och suicidförsök. En del läkemedel som skrivs ut till barn saknar dessutom dokumentation om effekt, dosering och säkerhet för just barn, och används utanför godkänd produktinformation. Det krävs riktade insatser för att bekämpa den psykiska ohälsan i den här gruppen. De behöver trygghet och en väl fungerande vårdkedja som fångar upp dem tidigt. Inspektionen för vård och omsorgs (IVO) uppdrag behöver därför förtydligas, så att placerade barn och unga i högre grad än idag skyddas och deras tillvaro och situation alltid följs upp.

Samarbetet mellan skolan, skolhälsovården och socialtjänsten kring barn som placerats utanför hemmet på grund av tidigare omsorgsbrist bör stärkas. Tidigare omsorgsbrist innebär inte sällan att olika vaccinationsprogram inte har följts. Barn och unga som placeras går dessutom ofta miste om den kontinuerliga hälso- och sjukvård och tandvård som de har rätt till. I SBU:s undersökning från 2018 uppger mindre än hälften av de tillfrågade kommunerna att de har rutiner för att hälsa och tandhälsa undersöks hos placerade barn och unga. Det är också få kommuner som i praktiken faktiskt ser till att alla får initiala och uppföljande hälsoundersökningar samt tandhälsoundersökningar. Oral hälsa har i flera studier visade sig vara avsevärt sämre bland placerade barn och unga jämfört med andra jämnåriga. Tandhälsoproblemen bestod främst i obehandlad karies, som konstaterats hos mellan 30 och 54 procent. Dessutom hade tonåringarna mer karies än förskolebarnen, vilket också tydde på att ungdomarna hade ackumulerad ohälsa och att de inte hade fått någon behandling under en längre period. En annan studie rapporterar att så många som 50 procent av placerade barn och unga i åldern 7–17 år hade obehandlad karies.

Barn som är helt ovaccinerade eller partiellt vaccinerade eller där man inte alls känner till vaccinationsstatus, ger såväl barnhälsovården som skolhälsovården återkommande utmaningar. Därför är det viktigt att vid placering informera vårdnadshavare om vikten av vaccination, och vid medgivande komplettera. Sedan år 2017 finns en lagreglerad skyldighet (5 kap. 1 d § SoL) att tillse att hälsoundersökningar sker för samhällsplacerade barn och unga. Dessa lagändringar måste följas upp och utvärderas för att utröna om det finns skäl till en förstärkt lagreglering och en stärkt tillämpning av lagen.

En rad studier har visat att placerade barn har höga överrisker, jämfört med jämnåriga, för att få allvarliga hälsoproblem även i vuxen ålder. Det kan vara såväl

fysiska problem som psykiska hälsoproblem. Detsamma gäller för tidig död i vuxen ålder, inklusive självmord, även efter justeringar för socioekonomiska bakgrundsfaktorer. I en svensk nationell registerstudie handlade det om fyrfaldiga överrisker för suicid i ung vuxen ålder.

Ofta beror placerade barns skolmisslyckanden på den utsatthet de levt med, men även på luckor i skolgången och stress i kombination med låga förväntningar. Något som dock givit lovande resultat för dessa barn är de modeller för ett strukturerat samarbete mellan skola och socialtjänst kring placerade barns skolgång som utvecklats i vissa kommuner och där man systematiskt följt upp barnens kunskapsnivå. Det finns forskning som visar att godkända skolresultat har en stor skyddande verkan för dessa barn. Socialtjänsten bör få en handlingsplan för att bättre kunna stödja och följa upp placerade barns skolresultat. Regeringen bör därför ta fram en sådan handlings- och åtgärdsplan för uppföljning av tidigare placerade barn. Stöd och hjälp måste finnas även efter placeringens upphörande.

Förlängd familjehemsplacering vid studier

I dag har vårdnadshavare i en ”vanlig” familj försörjningsplikt tills dess att barnet fyller 18 år, men om ungdomen studerar på gymnasienivå eller motsvarande kvarstår försörjningsplikten upp till 21-årsdagen. Den unge som är familjehemsplacerad förlorar däremot ofta sitt familjehem vid fyllda 18 år, eftersom de då blir myndiga. För en del av dessa unga vuxna fungerar övergången bra, medan andra har mycket svårare att hantera separationen och förändringen när de ofrivilligt tvingas flytta från sitt ”hem”. Det är inte sällan unga som har haft en tuff barndom bakom sig, med separationer och trauman, och de har inte alltid ett eget skyddsnet att falla tillbaka på. Parallellt med eventuella studier på gymnasiet så ska de söka bostad och klara sig själv. Vi menar att unga som före 18-årsdagen har varit familjehemsplacerade ska få vara kvar i familjen efter myndighetsdagen om de själva önskar det, och tills dess att de har slutfört sin gymnasieutbildning, alternativt fyllt 21 år.

Trygg och säker tvångsvård

Sis, Statens institutionsstyrelse, är en statlig myndighet som ansvarar för individuellt anpassad tvångsvård. Där behandlas ungdomar med allvarliga psykosociala problem och vuxna med missbruksproblem. Sis tar också emot ungdomar som har dömts till sluten ungdomsvård. Det är en stor variation på målgrupperna och därför är personal

med olika och stor kompetens av största vikt. Att ungdomar med socialt nedbrytande beteende inte låses in med grovt kriminella ska vara en självklarhet. Det är också självklart att grovt kriminella ungdomar istället hanteras av Kriminalvården, vars förutsättningar att hantera dem torde vara avsevärt bättre. På så sätt kan också Sis lägga ökat fokus på vård och behandling. Det skulle också innebära att fler platser frigörs.

Under ett antal år har flertalet rapporter från olika instanser larmat om brister inom Sis verksamheter. Det har bland annat framkommit grov kritik om att Sis brister i sitt uppdrag att garantera en drogfri och trygg miljö. Placerade vittnar om att det är hur enkelt som helst att få tag på droger när de är placerade, och för en del har det till och med varit inkörsporten till ett långvarigt missbruk. Flickor vittnar också om sexuella övergrepp och övervåld. Sis måste kunna garantera att verksamheten är fri från droger och våld och måste därför också ges förutsättningar att kunna leva upp till det. Vid misstanke av införsel av droger måste personal ges möjlighet att begära en kroppsbesiktning, något som idag inte är möjligt. Tillgången till olika kommunikationsmedel, såsom läsplattor och mobiltelefoner måste på ett mer effektivt sätt kunna begränsas. De lagar som reglerar verksamheten måste ses över för att bättre harmoniera med verksamhetens uppdrag och önskemål.

Vikten av kontinuerlig noggrann kontroll och tillsyn av landets samhällsvård är stor. Detta bör göras för att säkerställa att verksamheten följer de lagar och regler som finns och för att undvika att missförhållanden förekommer i de olika typer av boenden som samhället erbjuder för barn som placeras där. Barn som placeras i landets samhällsvård är sårbara, och många gånger saknas en familjär trygghet. Därför är det viktigt att samhället tar sitt ansvar och signalerar att kontroll av socialvårdens verksamhet är viktig.

Reformering av LVU – mål och struktur

Det är nu mer än fem år sedan LVU-utredningen (SOU 2015:71) föreslog en ny lag om tvångsvård för barn och unga. De förslag som utredningen lämnade skulle stärka barnrättsperspektivet och ge en ökad rättssäkerhet för barn och unga, där barnets bästa stärks särskilt för dem som är i behov av samhällets vård eller tvångsvård. I Lagen om vård av unga bör det särskilt betonas och kompletteras med bestämmelser om att vården ska vara ändamålsenlig, trygg och säker. Det ska också förtydligas att vården ska präglas av kontinuitet, med tydliga mål och struktur. Vården bör också bedrivas i samverkan med andra berörda samhällsorgan.

Landets samhällsvårdsinstanser har länge uppmärksammats på missförhållanden och vanvård, vilket motiverar att ytterligare tillsyn bör tillämpas för barns, föräldrars och hela samhällets skull, samt för att motverka att missförhållanden fortsätter att förekomma i framtiden. Inspektioner bör inte bara göras då indikationer om problem i en verksamhet finns, utan som en åtgärd för att föregripa olägenheter i framtiden. Antalet inspektioner av HVB, Sis-hem och LSS-boenden måste öka ytterligare. En översyn av landets anläggningar måste göras så att de är anpassade och håller god säkerhet för att trygga såväl personalen som de boende.

Barn som avviker från boenden

Ibland försvinner barn från boenden och det finns många orsaker till att det sker. Det kan bero på missförhållanden såsom hot, kränkningar, våld och övergrepp. Det kan också bero på psykisk ohälsa eller att barnet saknar sin familj och sina vänner. Enligt studier har det visat sig att ju fler omplaceringar ett barn varit med om, desto större risk finns att barnet avviker från sin familjehemsplacering. Många förstår inte att de hamnar i en än värre situation när de lämnar sitt familjehem. Barn som varit försvunna vittnar om boende på gatan, sexuellt utnyttjande, våld och narkotika, och när de återfinns har de allt som oftast ett mycket stort vårdbehov.

Det är viktigt att samhället förebygger så att barn inte avviker från sin placering. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, tillsammans med Inspektionen för vård och omsorg (IVO), bör få i uppdrag att samverka för att förebygga att barn avviker, men också för att dessa barn får stöd, skydd och den vård de behöver när de kommer tillbaka.

Utvidga dödsfallsutredningar – haverikommission

Själv mord bland unga människor ökar, medan det i äldre grupper statistiskt sett har stannat av. Det är viktigt att utreda detta för att kunna identifiera och åtgärda brister i samhällets skyddsnät. Dödsfallsutredningar ska även omfatta barn och unga som tar sitt eget liv, i enlighet med Barnombudsmannen förslag. I Storbritannien finns ett arbetssätt vid ett självmord som begåtts, där man tillsätter en så kallad haverikommission. Den innebär att sjukvård, socialtjänst, skola, polis och civilsamhället gemensamt ska sätta igång en utredning för att komma fram till vad som har hänt och upptäcka var det har brutit. Den typen av utredning kan komma att förhindra framtida självmordsförsök och innebär att varje unikt fall blir en lärdom för framtiden. På så sätt kan man förhindra att

misstag upprepas. Arbetssättet med en haverikommission är intressant och en liknande metod bör utredas och eventuellt tillsättas i Sverige.

Stödboende

När en svensk 16- eller 17-åring ska börja på gymnasiet på en annan ort än där föräldrarna bor så finns det boendalternativ såsom egen lägenhet, elevhem eller ett hyrt rum som inackorderad. Institutionen för vård och omsorg (IVO) och Socialstyrelsen accepterar detta utan generella krav på boende- eller vårdssituation. Om svenska kommuner i stället hade tvångsplacera dessa studievilliga svenska problemfria ungdomar på ett HVB-boende, med personal dygnet runt, skulle det troligen anses mer uppseendeväckande. Trots att en stor andel ensamkommande ungdomar är 16 eller 17 år gamla, anses de, i motsats till svenska ungdomar, och utifrån dagens tolkning av barnbegreppet, vara i behov av omsorg, stöd och vård, dygnet runt. Många av dessa ungdomar har redan ansetts vara vuxna i sina hemländer. Många har varit på resande fot länge. De flesta är vana vid både autonomi och egenansvar. Att de ska tvingas in i en barnroll är inte bara en stor belastning på det allmänna utan ofta direkt kontraproduktivt. I stället bör vi utgå från att även utländska tonåringar med rätt stöd klarar sig relativt självständigt. Stödboende bör, utifrån detta, utgöra norm för äldre men unga ensamkommande asylsökande. På så sätt kan dyra och personalkrävande HVB-boenden med vård dygnet runt reserveras för yngre personer, samt för de som av olika anledningar individuellt bedöms behöva det.

Våld i nära relation – ett stort samhälls- och folkhälsoproblem och ett brott mot mänskliga rättigheter

Proaktivt arbete

Det bästa sättet att undvika våld är att stävja det innan det utövas. Det proaktiva arbetet behöver lyftas in i alla samhällsinstanser så att arbetet med att förhindra våld ständigt pågår men också med att förhindra att våldet upprepas. Således behöver arbetet fokuseras på både förövare och offer och ha som syfte och mål att våld inte ska utövas. De lagändringar som regeringen genomfört kan till viss del förebygga att våld upprepas,

men det är tveksamt om det träffar målet om att verkligen förebygga våld fullt ut. Det behövs tidiga insatser i det förebyggande arbetet om det ska ge de resultat vi avser uppnå. Även Folkhälsomyndigheten delar bedömningen att dagens insatser i mångt och mycket är sekundärpreventiva, d.v.s. förebygger upprepning av redan inträffat våld. Folkhälsomyndigheten framhåller också, likt Sverigedemokraterna, att primärpreventiva insatser för att förebygga våld är viktiga.

Regeringen har som uttalad ambition att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, vilket uttrycks i det sjätte av de jämställdhetspolitiska delmålen. Ambitionen är både bra och välbehövlig. Arbetet kan inte läggas åt sidan förrän våldet bekämpats och en nollvision är uppnådd. Sverigedemokraterna har dessutom under lång tid lyft problematiken kring såväl hedersrelaterat våld som kvinnors allt större utsatthet i stort.

Enligt Brottsförebyggande rådets statistik polisanmäldes 23 200 fall av misshandel av kvinnor över 18 år under 2020. I 80 procent av fallen var kvinnan bekant med förövaren. Dessutom anmäldes 1 530 fall av grov kvinnofridskränkning. Mörkertalet är dock stort eftersom en stor andel våldsutsatta aldrig anmäler de övergrepp som de utsätts för i den nära relationen. En uppskattning är att runt en fjärdedel av våldet i nära relationer polisanmäls.

Trots att Sverige toppar listorna över världens mest jämställda länder är mäns våld mot kvinnor fortsatt ett faktum. Varje år dödas flera kvinnor av män som de har eller har haft en parrelation med, och allt fler barn bevittnar våld i hemmet, vilket inte minst påverkar barnets psykiska välmående och positiva utveckling. Sverigedemokraterna menar att det proaktiva arbetet och de primärpreventiva åtgärderna måste intensifieras.

Inrättandet av ett nationellt kompetenscentrum för samordning, forskning och insatser för våldsutövare och brottsoffer.

De som utsätter närstående för våld är en heterogen grupp. Det finns de med missbruksproblem och andra som behöver kvalificerad psykiatrisk vård. En del är, förutom sitt våldsutövande, väl fungerande personer i samhället, och andra utövar våld mot såväl andra som närstående. Utbudet av insatser mot den som utövar våld behöver därför vara mycket brett, - alltifrån omhändertagande av Kriminalvården, rättspsykiatrin eller andra myndigheter, till någon form av kvalificerad vård- och behandlingsinsats. Ibland kan enklare samtalsstöd och andra insatser av mindre ingripande karaktär vara tillräckligt. De modeller som används i Sverige i dag är ofta hämtade från andra länder, eftersom forskning som rör insatser för våldsutövare görs i väldigt liten omfattning i

Sverige. Socialstyrelsen har dock genomfört några analyser där resultat tyder på att flera av dessa program visar på försiktigt positivt resultat, även om svårigheter med hur man ska mäta effekterna av insatserna påpekas bl.a. i SOU 2015:55. Detta betyder att vi i dagsläget inte har en helhetsbild av hur behandlingen ser ut och fungerar och det finns olika idéer om vad som är verksamt i form av behandling. Hanteringen av våldsutövare i Sverige har tidigare haft sin tyngdpunkt kring våld som ett brott, och har kretsat kring kriminalvård (SOU 2015:55). Därför är det angeläget att forskning genomförs och att det stöd och den vård som socialtjänsten ålagts bygger på evidensbaserade metoder.

Det finns risk även en risk för att behovet av kompetensutveckling underskattas. Bland de som arbetar med målgruppen våldsutövare ute i landet finns en stor efterfrågan på metodstöd och kunskapsutveckling. Arbetet ute i landet har till stora delar utvecklats genom engagerad personal som via kortare utbildningar, tillsammans med sina kommuner, på egen hand utvecklat metoder och arbetssätt. En samhällsfunktion som prioriterar, utvecklar och samordnar arbetet med insatser för våldsutövare är starkt efterfrågad. Det behövs därför en gemensam plattform för hur arbetet framöver ska kunna bedrivas på ett effektivare sätt än vad som görs i dag, i synnerhet om man på riktigt vill nå goda resultat. Även om vi har ett flertal organisationer och verksamheter som framgångsrikt arbetar med frågorna, så finns det fortsatt ett behov av en samordnad enhet. Det handlar inte bara om behandlingsmetoder, utan gäller även olika arbetssätt för att upptäcka våldet och tillvägagångssätt för att hantera ärenden där våld förekommer eller misstänks förekomma, och som behöver utredas och dokumenteras.

Med de lagändring som ålagts socialtjänsten att följa, ökar ansvaret i arbetet om att få personer som utsätter eller har utsatt någon annan för våld, att ändra sitt beteende. Det är därför prioriterat och viktigt att personal ges rätt redskap och metoder, och den kompetensutveckling som krävs, för att på ett adekvat sätt kunna hantera komplexa och oroliga situationer. För att ett kunskapslyft bland personalen ska kunna tillgodose, men också för att det ska bli en likvärdig tillgång till olika metoder, utvecklade riktlinjer, vägledning och andra beskrivningar av hur socialtjänst och hälso- och sjukvård kan och bör arbeta med dessa frågor, anser vi att ett nationellt kompetenscentrum ska inrättas, med fokus på såväl våldsutövare men också på brottsoffret.

Permanent nationellt hjälpnummer för våldsutövare

2019 startades pilotprojektet – Välj att sluta. Den riktar sig till personer som bor i

Stockholms län och Skåne län och drivs i samverkan mellan Länsstyrelsen i Stockholms

län och Manscentrum Stockholm samt Länsstyrelsen i Skåne län. Våren 2021 blev telefonlinjen nationell och numera kan personer i hela landet ringa dit. Detta kräver dock mer resurser, både ekonomiska och personella. Verksamheten är fortsatt i projektform, vilket gör verksamheten svårplanerad och ryckig. Sverigedemokraterna vill se att pilotprojektet blir en permanent verksamhet så att ansvariga kan utveckla och bygga ut verksamheten till ett kunskapscentrum för att möta de behov som finns.

Handlingsplan för de som utsätts för våld i nära relation

Det är tydligt att samhällets skyddsnet kring den som utsätts för våld i nära relation saknar struktur, och det är ofta en lång kamp för den som väljer att bryta sig loss från ett destruktivt förhållande, kantat av såväl psykisk som fysiskt våld. Flertalet kvinnor vittnar om en tuff resa och samhällets skyddsnet har många brister. För den utsatta är det en livslång resa och kamp för att nå en vardag i frihet.

Samhället i stort behöver få en ökad förståelse och en ökad kunskap om våld i nära relationer, så att rätt stöd och hjälp finns att tillgå. Ingen ska mötas av att ”det var väl inte så farligt”. Det är därför av stor vikt att Sverige dels har ett aktivt arbete för att nå en nollvision, men också att det ska finnas en handlingsplan för kvinnor som utsätts för våld i nära relationer. Det bör finnas en tydlighet om ansvarsfördelning, styrning och samordning mellan socialtjänst, psykiatri, vård och eventuella ideella organisationer. Det behövs ett gediget nät som fångar upp den utsatta, så att ingen faller tillbaka i en destruktiv relation på grund av att samhället brister med att närvara och stötta den utsatta. Då den utsatta väljer att kontakta ansvarig myndighet ska en handlingsplan tas fram och den berörde ska få en kontaktperson till stöd och hjälp. Inte sällan finns det barn i relationen och det ska fästas särskilt vikt och hänsyn till barnet och barnets bästa. Därtill bör det även tas fram en nationell handlingsplan som kan säkerställa att alla barn som utsatts för brott får stöd och hjälp på ett metodiskt och strukturerat sätt. Sverige har idag flera Barnahus som gör väldigt goda insatser, dock varierar tillgången något. En handlingsplan skulle vara en viktig hjälp för att säkerställa att alla får ett likvärdigt stöd.

Beslut om barns vistelse i skyddat boende

Cirka 6 200 barn i Sverige bodde på skyddat boende mellan den sista juli 2018 och den 1 augusti 2019. En flytt till ett skyddat boende är för många det enda sättet att få skydd från en våldsam förövare. Socialtjänsten beviljar bistånd för mödrarnas vistelse i skyddat boende. Skyddat boende som insats är med andra ord inte reglerat i

socialtjänstlagen som en egen boendeinsats för barn, och boendet har inga grunduppdrag som är kopplade till barnet. Det är problematiskt att barnet inte får ett eget biståndsbeslut, utan placeras som medföljande till en vårdnadshavare, oftast mamman. Enligt Bris är den största grupp som placeras i skyddat boende som medföljande med sin mamma, yngre barn. Majoriteten av de barn som vistas i skyddat boende har utländsk bakgrund, och många av barnen lever i hedersrelaterat våld och förtryck. Socialtjänsten har alltså inget krav på att göra uppföljningar vare sig före, efter eller under vistelsen då ett barn bor i ett eller flera skyddade boenden. Det ställs inte heller krav på boendet att göra vare sig genomförandeplaner eller risk- eller skyddsbedömningar för barnen, något som oftast genomförs för kvinnorna. Det ställs inte heller lagstadgade krav på dokumentation kring barnen som vistas på boendet. Avsaknaden av lagkrav leder till att barnen i vissa fall inkluderas och i andra fall inte. Konsekvensen av denna ordning är att möjligheten till stöd och behandling ser olika ut för olika barn, trots likartade behov och trots samma rättigheter.

Barnkonventionen slår fast att alla barn har samma rättigheter att växa upp under trygga förhållanden, att utvecklas och att skyddas mot övergrepp och utnyttjande. 6 och 19 kap. är särskilt viktiga att beakta när det gäller barn som har utsatts för eller bevittnat våld. Regeringen framhåller också i det åttonde långsiktiga målområdet, Skydd, stöd och behandling för barn som utsätts för mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck, att samhällets insatser för flickor och pojkar som utsätts för mäns våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld och förtryck ska vara likvärdig och av god kvalitet. Tillgång till skydd, stöd och behandling ska öka. Sverigedemokraterna anser således att, i de fall då en våldsutsatt person med barn placeras på ett skyddat boende, det är av yttersta vikt att beslut om barnets boendeinsats likaså ska fattas, för att säkerställa att även barnet får det stöd och den behandling som är adekvat. Vi ser också ett behov av att krav på dokumentation för det barn som vistas på boendet, lagstadgas.

Certifiering av skyddade boende

Skyddat boende är en socialtjänstinsats och kan drivas i kommunal regi eller av enskilda aktörer, till exempel frivilligorganisationer. Kvinnojourer har kommit att bli självklara aktörer för att stödja våldsutsatta kvinnor och deras barn, och en majoritet av landets skyddade boenden drivs av frivilligorganisationer. 54 procent ideellt, medan 37 procent drivs i privat regi och 9 procent av kommunerna, enligt en kartläggning från Socialstyrelsen.

Sverige har flera frivilligorganisationer som gör ett oerhört viktigt arbete och är en viktig länk i att erbjuda boende och stöd för dem som är utsatta för våld, hot eller som av annan anledning är i behov av skyddat boende. I de fall socialnämnden inte själv tillhandahåller boende kan således avtal skrivas med såväl privata som ideella organisationer. Det åligger verksamheten att tillhandahålla ett gott boende och utföra insatser i enlighet med nämndens önskemål.

Det finns i dag ingen form av certifiering av de aktörer som erbjuder jourer och skyddade boenden utan det åligger socialnämnden att ansvara för att dessa håller god kvalitet. En nationell certifiering av skyddade boenden och jourer skulle på många sätt tydliggöra för nämnden att boendet är kvalitetsgranskat, men skulle också kunna innebära ett krav på att en hög kvalitet med rätt kompetens bibehålls. Regeringen bör därför återkomma med förslag om att skyddade boende ska certifieras. Det bör också utredas på vilket sätt det skulle gå att upprätta ett nationellt register över skyddade boenden.

Stödboende för potentiella våldsverkare

I arbetet med att förebygga våld i nära relationer är det viktigt att regeringen fortsätter att utveckla arbetet. I intervjuer som Bris har gjort med ett antal barn som vistats på skyddade boenden framkommer det tydligt att barn anser det som orättvist att de tvingas flytta medan deras våldsutövare stannar i hemmet och på orten. Barn saknar sina vänner, sin skola och sitt hem. Det proaktiva arbetet, redan innan våldet är ett faktum, måste därför fortsätta utvecklas. Utgångspunkten bör vara att det är den möjliga förövaren som i möjlig mån bör flytta, snarare än den som är rädd för att utsättas. Utredningen *Att bryta ett våldsamt beteende* (SOU 2018:37) lyfter fram möjligheten att införa frivillig stödboendeform för dessa potentiella våldsverkare. Det handlar om att i de fall personer med ett riskbeteende själva ber om socialtjänstens stöd innan situationen eskalerar så bör det också finnas boendeform och stöd för denne. Stödboendeformen bör baseras på frivillighet och omfatta personal, stöd och hjälp för att bryta sådana destruktiva beteenden som kan ligga till grund för våld.

Enligt samma utredning framgår det att, vid tiden för då utredningen gjordes, erbjöd 11 procent av landets kommuner denna typ av boende. Sverigedemokraterna anser att denna typ frivilligt stödboende skulle kunna vara till stor hjälp för både personerna som har ett riskbeteende och för hela familjen. Vi vill därför uppdra till regeringen att utvärdera resultatet av de kommuner som erbjudit detta samt utreda närmare om hur

denna boendeform i större utsträckning än idag ska kunna erbjudas den som har behov och vill få stöd för att bryta sitt beteende. Boendeformen ska bygga helt på frivillighet. Samtidigt vill vi poängtera att då personer begår en kriminell handling genom att bruka våld så ska det hanteras inom det kriminalrättsliga systemet.

Hedersrelaterat våld och förtryck

De senaste decennierna har hedersrelaterat våld och förtryck etablerat sig som fenomen i Sverige. Dessvärre har det hedersrelaterade våldet ofta kommit att kategoriseras som ett generellt uttryck för kvinnoförtryck och vad som brukar kallas för mäns våld mot kvinnor. Att det hedersrelaterade våldet bara är en följd av redan rådande patriarkala strukturer är direkt felaktigt. Det som särskiljer hedersvåld från annat kvinnovåld är att det inte enbart rör sig om en make eller annan enskild person som står bakom våldet. Vid hedersvåld agerar ofta ett helt kollektiv av landsmän, släkt m.fl. för att upprätthålla förtrycket tillsammans. De som lyckas bryta sig loss från hederskulturernas förtryck hamnar i en särskilt utsatt situation, då de ofta tvingas bryta med hela sitt tidigare liv. Det är därför viktigt att samhället kan erbjuda en noggrann uppföljning även efter att den första akuta fasen är avslutad. Socialtjänsten ska erbjuda en kontaktperson till den utsatta, som kan ge stöd och vägledning i uppbyggandet av ett nytt liv.

För att motverka ytterligare utbredning av det hedersrelaterade våldet och förtrycket behövs ett antal åtgärder. Att de individer som kommer till vårt land har god kännedom om våra demokratiska grundläggande rättigheter är avgörande. Information ska vid inflyttning tillhandahållas så att inga tveksamheter råder, om att våld och förtryck i hedersnamn är olagligt i Sverige. Det är viktigt att individen introduceras i vår strävan efter ett jämställt samhälle och att samhällsstrukturer som förtrycker kvinnor inte accepteras. Det bör således vara en självklarhet att samtliga som väljer att bosätta sig i vårt land följer rådande lagar och regler. Vidare behöver arbetet intensifieras med nå ut med information till de individer som i dag lever i de parallella samhällen som präglas av hederskultur. Både till de som utsätts, eller riskerar att utsättas, men också till de som utför handlingarna.

Personer som genom sin yrkesutövning kommer i kontakt med hederskultur ska inneha goda kunskaper om dess bakgrund och vilken roll den spelar i den aktuella kulturen. De måste känna till vad som särskiljer hedersnormer från de normer som utgör fundamentet för västvärldens samhällen och hur de kan identifieras. Dessa kunskaper är grundläggande för att på ett säkert sätt kunna hjälpa hederskulturens offer.

Motverka barnäktenskap

Inga barn i Sverige ska vara gifta, vare sig officiellt eller inofficiellt. Barnäktenskap ska aldrig ska få förekomma i Sverige. Den tidigare regeringens förslag om att förbjuda barnäktenskap är positivt och förslaget är ett initiativ som behöver följas upp. Att barnäktenskap upphävs är bra, men det finns i praktiken ingen möjlighet att straffa den som inte respekterar våra lagar och regler kring detta. Alla som på något sätt bidrar till att ett barnäktenskap kommer till stånd ska bära straffansvar för detta. Att välja att inte agera för att förhindra att ett barnäktenskap äger rum bör rimligen också kunna anses som bidragande till äktenskapet och därmed också vara straffbart. Detta ska gälla även för så kallade inofficiella äktenskap, som alltså aldrig rapporteras till Skatteverket. Straffet för våldtäkt är minst två års fängelse, och då upprepade våldtäkter i det närmaste får anses ingå i ett barnäktenskap, så bör straffet vara betydligt hårdare än de två års fängelse som idag kommit att bli näst intill standard för barnäktenskap. I den mån det är möjligt ska utländska medborgare som ingår eller medverkar till barnäktenskap utvisas ur landet. Det ska helt enkelt vara ett straff som avskräcker.

För att motverka barnäktenskap behövs mer kartläggning och fler undersökningar som kan tala om hur läget ser ut och hur det utvecklas över tid. Därför ska staten utveckla system för att följa utvecklingen och förenkla för effektiva insatser mot barnäktenskap. De barn och unga som är offer för barnäktenskap måste få hjälp och stöd att ta sig ur sin situation på ett bra sätt. De som inte respekterar svensk lag gällande barnäktenskap, utan fortsätter att leva som gifta med barn, ska straffas och i den mån det är möjligt även utvisas ur landet.

Ge socialtjänsten rätt att besluta om utreseförbud

Socialstyrelsens rapport från mars 2020 visar att antalet kvinnor och flickor som har varit utsatta för könsstympning, sökt vård och fått en diagnoskod kopplad till könsstympning inom öppen respektive slutna specialist- eller förlossningsvård, har ökat stadigt mellan 2012 och 2018. Sammantaget handlar det om runt 5 000 kvinnor. Trots att könsstympning har varit förbjudet i Sverige sedan 1982, har lagen endast resulterat i två fällande domar.

Kvinnlig könsstympning är ett allvarligt hälsoproblem för flickor och kvinnor på grund av de medicinska riskerna med ingreppet. Könsstympning medför ofta svåra förlossningar, med stora risker för både modern och barnet.

Risken för att personer som är bosatta i Sverige ska utsättas för hedersrelaterat förtryck utomlands är särskilt stor för barn och unga. Vissa barn kan skickas till ett annat land för s.k. uppfostringsresor, och andra sänds utomlands för att könsstympas, bli bortgifta eller i extrema fall mördas.

Det pågår arbete på många olika håll för att stävja förekomsten av könsstympning, tvångsäktenskap och andra fysiska och psykiska övergrepp. Regeringen bör återkomma med förslag om att socialnämnden bör ges rätt att besluta om utreseförbud om det är nödvändigt för att skydda ett barn från könsstympning, tvångsäktenskap eller liknande övergrepp i utlandet.

Hemlöshet

Nationell hemlöshetsstrategi

Utvecklingen av svensk hemlöshet är problematisk av flera olika skäl. Den skapar en rad personliga tragedier och innebär ett stort lidande för de som inte kan få en bostad. Dessutom äventyrar den allvarligt rättssäkerheten för människor med särskilda behov, eftersom samhället inte kan leva upp till socialtjänstens mål om att alla ska garanteras en skälig levnadsstandard. Dagens bostadsbrist riskerar att skapa ett permanent utanförskap för de hemlösa som står längst ifrån bostadsmarknaden. De får leva på härbärgen och andra institutioner utan att få en reell chans på den ordinarie bostadsmarknaden. Dessutom är hemlösheten ett nederlag för alla välfärdsdemokratier.

De globala målen och Agenda 2030 syftar bland annat till att utrota fattigdom och hunger. För att nå relevanta mål i Agenda 2030 på nationell nivå behövs en tvärsektorieell samverkan. Det finns flera mål i Agenda 2030 som har bäring på hemlöshet och dess orsaker. Att motverka hemlöshet är delvis en bostadspolitisk fråga och den berör även andra politikområden såsom hälso- och sjukvård, arbetsmarknad och integrationspolitik.

Sverige saknar i dag en nationell hemlöshetsstrategi, till skillnad från våra nordiska grannländer. Vi anser att bostadspolitiska reformer och nybyggnation, samt riktade insatser mot de grupper som står långt ifrån den reguljära bostadsmarknaden, kan vara

en del av lösningen. Mycket pengar finns att tjäna om kommunerna stimuleras att använda metoder som har vetenskapligt stöd, som till exempel Bostad först. Samverkan mellan socialtjänst, andra myndigheter och civilsamhället är också av betydande vikt och måste bli bättre.

Det svenska samhället har förändrats på kort tid och nya grupper, som till exempel fattiga barnfamiljer, har hamnat i hemlöshet. Det behövs ett paket med åtgärder för att stärka denna grupps livssituation, bland annat genom att förbättra barnfamiljers ekonomi genom stärkt föräldrapenning och bostadsbidrag och ett stärkt underhållsstöd. Barn har rätt till en skälig levnadsstandard ifråga om exempelvis mat, kläder och boende. Det har varit en självklarhet i välfärdssverige tidigare. Idag har förhållandena försämrats och allt fler barn lever helt eller delvis i hemlöshet. Det är inget Sverigedemokraterna kan acceptera. Om vårdnadshavare har problem med att betala familjens bostadskostnader och riskerar eller blir utsatt för vräkning, så ska särskild hänsyn tas till att barnen inte hamnar i hemlöshet.

Handlingsplan för bostadslöshet bland barn

Det är viktigt att socialtjänsten i alla Sveriges kommuner har en handlingsplan för hur de ska agera när ett barn riskerar att vräkas. Detta så att inte barnen riskerar att hamna i olika tillfälliga boenden. I inga fall ska det förekomma att barn sätts i boenden tillsammans med andra boende som har problem med exempelvis missbruk. Sverige har brist på bostäder, men att vräkas från sitt hem kan aldrig vara barnets bästa.

Förra året konstaterade Kronofogden att antalet vräkningar av barnfamiljer inte längre minskar utan tvärtom ökar. Den vanligaste anledningen till vräkningen är utebliven hyra, och Barnombudsmannen har kommit fram till att vid var tredje vräkning var skulden som mest 10 000 kronor.

Med dagens bostadssituation får vräkt barnfamiljer räkna med att bo på olika vandrarhem m.m. Saknar föräldrarna betalningsförmåga även för detta så är det inte ovanligt att kommunerna, vecka för vecka, kan hjälpa till. Det innebär att ingen kontinuitet och långsiktighet ges dessa barn, vilket är en katastrof för dem.

Sverigedemokraternas utgångspunkt är att alla ska göra rätt för sig, och givetvis ska hyror betalas. Detta måste kunna göras genom socialtjänsten om inget annat fungerar. I dag kan socialtjänsten dock inte tvinga fram en lösning eftersom lagen inte tillåter tvång mot drabbade familjer, utan måste agera utifrån principen om människors självbestämmanderätt. Tanken med självbestämmanderätt är naturligtvis fin i grunden,

men var i processen kommer barnperspektivet in? Socialtjänstlagen behöver ett undantag som vilar på FN:s barnkonvention, där det tydligt framgår att ”vid alla åtgärder som rör barn, vare sig de vidtas av offentliga eller privata sociala välfärdsinstitutioner, domstolar, administrativa myndigheter eller lagstiftande organ, ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa”. Ett sådant undantag skulle också kunna leda till framtagandet av ett tryggare system där det säkerställs att försörjningsstöd faktiskt också går till livsmedel, kläder, hygien och fritid och inte till annat som den vuxna eventuellt väljer att prioritera istället.

Försörjningsstöd

Utred hur aktivitetskravet för att erhålla försörjningsstöd kan utvidgas

Det är viktigt att visa att med rättigheter följer skyldigheter. När man får försörjningsstöd ska det alltid finnas ett aktiverings- och prestationskrav, eftersom det kan ge flera positiva effekter, samt att en person som söker sysselsättning får press på sig att söka arbete. Det lagliga utrymmet för aktiveringskrav har funnits i flera år men nyttjas inte. Vi vill att regeringen utreder på vilket sätt aktivitetskravet kan utvidgas till att även omfatta samhällsnyttiga tjänster i kommun och civilsamhälle.

Respektavstånd mellan försörjningsstöd och lön

I Sverige kan skillnaden mellan bidrag och lön vara förhållandevis låg för en barnfamilj, vilket skickar märkliga signaler, dels till familjen som uppbär stöd, men också till skattebetalarna. Enligt en ESO-rapport lönar det sig dåligt att arbeta om man exempelvis har låg utbildning och inte kan få en hög inkomst. För två vuxna utan barn kan skillnaden mellan att få försörjningsstöd och ta ett jobb med 20 000 kronor i lön visserligen hamna på runt 3 000 kronor i månaden, men så fort man har barn förändras ekvationen. Om paret har ett barn är skillnaden mellan jobb och bidrag bara runt 500 kronor i månaden, och med fyra barn kan familjen tjäna på att sluta jobba och i stället leva på bidrag. Att inte arbeta och istället uppbära försörjningsstöd och bidrag ska vara förknippat med aktivitetskrav. Det ska också vara tydligt att fördelarna med att arbeta alltid ska vara större än att få bidrag. Respektavståndet mellan egen försörjning och

bidragsförsörjning behöver analyseras och utredas nog. Även regelverket för försörjningsstöd vid deltidsarbete behöver ses över.

Oanmälda hembesök

Socialtjänstlagen bör ändras, så att kommuner vid behov ska kunna göra regelbundna, oanmälda hembesök hos den som mottar försörjningsstöd. Detta är viktigt, inte bara för att upptäcka eventuellt bidragsfusk eller felaktiga utbetalningar, utan också för att på ett tidigt stadium fånga upp barn som riskerar att fara illa. Det är också förhållandevis vanligt förekommande att flera personer vistas och bor på samma adress, men är folkbokförda på en annan för att kringgå lagen. Sådant skulle också uppdagas om oanmälda hembesök genomfördes.

Linda Lindberg (SD)

Clara Aranda (SD)

Carina Ståhl Herrstedt (SD)

Per Ramhorn (SD)

Christina Tapper Östberg (SD)